

Korporacija General Motors skuša ustaviti piketiranje

Peticija za izdajanje injunkcije vložena pri sodiščih

POGAJANJA S FORD MOTOR CO. PRETRGANA

Detroit, Mich., 15. dec. — Harry W. Anderson, podpredsednik korporacije General Motors, je napovedal, da bo v svaščini trajala morda še šest tednov, če se korporacija obrnila na sodišča, naj izdajo injunkcije, ki naj ustavijo "nelegalno piketiranje" njenih tovarn.

Peticija za izdajanje injunkcije sta bili vloženi v Chicago in Clevelandu. Akcija je takoj dobila odgovor od Walterja Reutherja, podpredsednika avtne unije, ki je izjavil: "Sodniki lahko izdajo injunkcije, ne morejo pa producirati avtomobilov."

Anderson je razkril, da korporacija ne bo pristala na zahtevo glede zvišanja plače za 30 odstotkov. Članom unije, ki so zastavali, je ponudila zvišanje mezd za 13 in pol odstotka na uro, ti pa so ponudbo ignorirali.

Konflikt se je poostrel, ker se je korporacija zatekla k sodiščem za izdajanje injunkcije. Člani avtne unije piketirajo njene tovarne v več kot 70 mestih. Korporacija trdi, da so piketi napadli in pretepli nekatere uslužbenke, ki so skušali priti v njeno tovarno v McCooku, Ill., vzhodnem predmestju.

Anderson je naznanil, da se bo korporacija obrnila na sodišča v drugih mestih, v katerih so njene tovarne ustavile obrat zaradi stavke. Dalje je rekel, da se bo udeležil konferenci v Washingtonu prihodnje sredo, katero je sklical posebni odbor. Člani tega odbora bodo skušali izravnati konflikt med avtno unijo in korporacijo. Odbor je imenoval predsednik Truman. Anderson je lejal, da bo korporacija predložila podatke članom odbora, ne bo jim pa dovolila pregleda knjig in rekordov.

Pogajanja med avtno unijo in Ford Motor Co. so bila suspendirana. Voditelji unije so izjavili, da se bodo obnovila prihodnji teden.

Senat odglasoval proti zvišanju plače

Washington, D. C., 15. dec. — Senat je zavrgel predlog glede zvišanja plače senatorjem za \$2500 na leto s 47 proti 24 glasovom. Predlog so prej odobrili člani odbora za apropriacije. Po kratki debati je bil pozneje sprejet predlog, da kongres dovoli dodatno vsoto \$750,000,000 organizaciji Združenih narodov.

Preizkusi atomskih bomb na ladjah

Washington, D. C., 15. dec. — Mornarični departament je naznanil, da bodo preizkusi, ki bodo ugotovili, kaj se zgodi z bojnimi ladjami, na katere bodo vržene atomske bombe, storjeni prihodnje poletje. Preizkuse bo vodil admiral W. H. Blandy. On je dejal, da se bo posvetoval z znanstveniki pred preizkusi.

Pauley se vrnil v Ameriko

Burbank, Cal., 15. dec. — Edward C. Pauley, reprezentant predstavnika Trumana v zavezniki komisiji za reparacije, je dospel sem iz Tokija. Iz Burbanka je odpotoval v Washington, kjer se bo sestel s Trumanom in mu predložil poročilo.

Nemški uradniki obsojeni v smrt

Kazen za umore jetnikov v taborišču

Dachau, Nemčija, 15. dec. — Ameriško vojaško sodišče je obsodilo 36 bivših nemških uradnikov in stražnikov tukajšnjega koncentracijskega taborišča v smrti na vešalih. Eden je bil obsojen v dosmrtno ječo, trije pa na deset let zapora.

Vsi so bili na obravnavi spoznani za krive umorov več tisoč jetnikov v taborišču. Obsodbe bodo predložene v pregled generalu Lucianu K. Truscottu, poveljniku ameriških okupacijskih sil v vzhodni coni, in generalu J. T. McNarneyju, vrhovnemu poveljniku ameriških čet v Evropi.

Med obsojenci je dr. Klaus K. Schilling, svetovno znani znanstvenik. On je delal eksperimente na jetnikih, ki so zahtevali 1300 življenj. Schilling je klonil svojo glavo, ko je slišal obsodbo. Martin Weiss, poveljnik taborišča, je bil tudi obsojen v smrt.

Mitchell naznanil resignacijo

Preiskava napada na Pearl Harbor se zavlekla

Washington, D. C., 15. dec. — William D. Mitchell, newyorški odvetnik in šef legalnega štaba kongresnega odbora, ki preiskuje ozadje zavratnega japonskega napada na Pearl Harbor, je naznanil, da bo resigniral 1. januarja. Z njim vred bodo resignirali vsi člani njegovega štaba.

Mitchell je dejal, da se ne strinja s taktiko republikancev, članov odbora, ki se je poslužuje v zvezi z zaslišavanjem prič, zlasti pa ne z metodami senatorja Fergusona, republikanca iz Michigana. Doslej je bilo zaslišanih samo osem prič izmed 60, ki so na listi. Zaslišanje se je pričelo 15. novembra.

"Člani štaba delajo noč in dan že šest tednov," je rekel Mitchell. "Predložili so že evidenco odboru, ki ni bila predložena pri prejšnjih preiskavah. Zavlačanje procedure nas je razočaralo in odločili smo se za resignacijo."

Senator Barkley, demokrat iz Kentuckija in načelnik skupnega kongresnega odbora, je označil razvoj za tragičen, zaenpa je namignil, da bo resigniral. "Čas je prišel, ko moram odločiti, ali moje dolžnosti kot načelnika odbora pretehtajo moje obveznosti kot voditelja demokratske večine v senatu," je dejal. "Upal sem, da bo zaslišanje zaključeno do 3. januarja, a sem se motil."

Trije člani Mitchellovega štaba, ki so naznanili resignacijo, so Gerhard Gessell, Jule M. Hannaford in John E. Masten. Barkley je dejal, da ni vedel, da bodo resignirali. Senator Brewster, republikanec iz države Maine, je predlagal imenovanje novega legalnega štaba.

Trupla žrtev letalske nesreče najdena

Kalkuta, Indija, 15. dec. — Trupla 28 Američanov, ki so se ubili, ko je transportno letalo treščilo na tla in se razbilo, so bila najdena v gorovju v bližini Kalkute. Letalo je v megli treščilo ob hrib.

Domače vesti

Iz Clevelanda

Cleveland. — Radi povečanja stroškov za papir in zvišanja plač tiskarjem je Enakopravnost prenehala izhajati v soboto in zvišala je tudi naročnino za 50c na leto. Pravi, da bo ob petkih po možnosti izhajala na šestih straneh. Enako je storila tudi A. D. — Po dolgi bolezni je umrl Charles Levstšek, star 81 let, doma iz Brega pri Ribnici in v Ameriki 43 let. Zapuščica žena in več sorodnikov. — V bolnišnici je umrla Frances Miklavž, rojena Novak, stara 84 let in doma iz vasi Porjete pri Krki na Dolenjskem, odkoder je prišla v Ameriko pred 36 leti. Zapuščica štiri sinove, pet hčera (štiri poročenice), več vnukov, brata in tri sestre. — Governor Frank J. Lausche je naznanil, da bo prihodnje jesen ponovno kandidiral za to mesto. — Častno so bili odpuščeni iz armade: Anton Krebel, v službi 34 mesecev, od teh 30 mesecev na Pacifiku, tudi v Yokohami in Tokiu; Anton Hegler, ki je bil dve leti v Angliji in na zapadni fronti — njegovi trije bratje so se že prej vrnili v civilno življenje; Ralph Godcek, pri mornarici 33 mesecev; William Glavan, v službi 46 mesecev, od teh šest mesecev na Pacifiku. — Iz bolnišnice se je vrnila Mary Baraga.

Hurley izsilil odstavev Stilwella

Washington, D. C., 15. dec. — Kongresnik Hugh DeLacey, demokrat iz Washingtona, je v svojem govoru po radiu dejal, da je general Patrick J. Hurley, ki je nedavno resigniral kot ameriški poslanik na Kitajskem, izsilil odstavev generala Josepha Stilwella, poveljnika ameriških sil na Kitajskem, kakor tudi resignacijo poslanika Clarence Gausa.

Bivši poslanik se postavil na stran Kaiškega

Washington, D. C., 15. dec. — Kongresnik Hugh DeLacey, demokrat iz Washingtona, je v svojem govoru po radiu dejal, da je general Patrick J. Hurley, ki je nedavno resigniral kot ameriški poslanik na Kitajskem, izsilil odstavev generala Josepha Stilwella, poveljnika ameriških sil na Kitajskem, kakor tudi resignacijo poslanika Clarence Gausa.

Hurley je bil takrat poseben ameriški odposlanec na Kitajskem. Kot tak se je postavil na stran kitajskega diktatorja Kaiškega.

DeLacey je dejal, da je Stilwell skoraj dosegel vojaško enotnost na Kitajskem, ko je Kaišek pozval Washington, naj takoj odpokliče generala. Hurley, namesto, da bi podprl Stilwella, se je obrnil proti njemu in podprl zahtevo kitajskega diktatorja.

Kakor Stilwell, je tudi poslanik Gauss delal za združitev kitajskih grup.

"Hurley je intrigiral na Kitajskem," je rekel kongresnik. "S svojimi intrigami je uspel in preprečil združevanje kitajskih grup. To je brutalno dejstvo, ki je podžgalo civilno vojno na Kitajskem. Hurley mora prevzeti odgovornost za posledice."

Lov na dezertarje v Londonu

London, 15. dec. — Londonska policija, ameriški, britanski in kanadski vojaški policaji love dezertarje v Londonu. Poročilo pravi, da je najmanj 10,000 vojakov dezertiralo iz britanske, ameriške in kanadske armade v zadnjih tednih.

Murray zahteva preiskavo vezbanja

Washington, D. C., 15. dec. — Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij,

Princ Konoye izuršil samomor

V noti je izrazil bojaznen pred aretacijo

Tokio, 17. dec. — Princ Fumimaro Konoye, predsednik treh japonskih vlad v desetletju pred napadom na Pearl Harbor in bratranec cesarja Hirohita, si je končal življenje s strupom. Svoj čin je pojasnil v noti, katero je spisal pred samomorom.

"Ne mogel bi prenehati ponižanja aretacije in obravnave pred ameriškim sodiščem," pravi nota. "Storil sem napake v administraciji državnih zadev od kitajskega incidenta 1. 1937. Občutil sem, ker so me ameriške avtoritete vključile v seznam vojnih zločincev, da sem bil pripravljen sodelovati z Ameriko za mirno izravnavo in rešitev konflikta na Pacifiku."

T. Učiba, tajnik bivšega premijerja, je dejal, da je Konoye pred samomorom izjavil, da se ne bo predal ameriškim avtoritetam. V zadnjih dneh je bil nemiren in razburjen. Konoye je le redkokdaj spal v svoji hiši, temveč v hišah svojih prijateljev iz bojazni pred atentatom.

Konoye je bil v zadnjih tednih zaposlen v revizijo japonske ustave. To delo mu je povelil general Douglas MacArthur, vrhovni poveljnik okupacijske sile. Za ministra brez portfelja v sedanji vladi, katere predsednik je Higaši-Kuni, je bil imenovan v avgustu. MacArthur je odredil aretacijo bivšega premijerja 6. decembra.

Joseph B. Keenan, ameriški prosekutor, je naznanil, da se bo obravnavala proti japonskim vojnim zločincem pričela 1. februarja.

Državni tajnik Byrnes v Moskvi

Izmenjava mnenj na konferenci

Moskva, 15. dec. — Ameriški državni tajnik James F. Byrnes je dospel v letalom v Moskvo, kjer se bo vršila konferenca zunanjih ministrov treh velesil. Letalo je dospelo na svoj cilj v snežnem viharju.

Byrnes se je na svoji poti v Moskvo ustavil v Berlinu, kjer je konferiral z generalom L. D. Clayjem, poveljnikom ameriške okupacijske sile, in drugimi častniki ter uradniki o situaciji v Nemčiji. Na centralnem letališču v Moskvi ga je sprejel in pozdravil V. G. Dekanozov, pomožni ruski zunanji komisar. Andrej J. Višinski, drugi pomožni ruski zunanji komisar, je čakal na Byrnesa na drugem letališču. "Žal mi je, ker je moral moj prijatelj Višinski čakati, vendar sem vesel, ker sem srečno dospel v Moskvo," je rekel Byrnes. "Zaradi snežnega viharja so nastale nepravilne, toda jaz nisem edini, ki sem imel nepravilne in sitnosti v poletu v Moskvo."

Državni tajnik se je potem sestel s častniki. On je ponovil izjavo, katero je podal pred odhodom iz Washingtona v Moskvo. Dejaj, da bo na konferenci zunanjih ministrov izde razprave vršene v smislu zaključkov, sprejetih na konferenci velike trojice v Jalti na Krimu.

Zunanji komisar Molotov se ni udeležil ceremonij, ki so se vršile, ko je Byrnesovo letalo pristalo na letališču. Molotov je imel razgovor s člani francoske trgovske misije, ki so nedavno dospeli v Moskvo.

je pozval vojni departament, naj odredi preiskavo vezbanja vojakov. Dejaj, da je bil informiran, da se vojaki vezbajo za razbijanje stavk.

VODITELJI INDO-NEZOV NAGLAŠAJO SOLIDARNOST

Borba za neodvisnost Vzhodne Indije se bo nadaljevala

VDOVA FAŠISTA ARETIRANA

Batavija, Java, 15. dec. — Voditelji Indonezov na Sumatru so naglasili popolno solidarnost z vlado nepriznane indoneške republike, katere predsednik je Sutan Sjahrir. Izjavili so, da se bo borba za neodvisnost in svobodo Vzhodne Indije nadaljevala.

G. Amir, predsednik vlade na Sumatru, je dospel v Batavijo iz Padangina in konferiral z uradniki indoneške republike. Po konferenci se je sestel s častniki, katerim je povedal, "da mi podpiramo dr. Achmeda Soekarna, predsednika indoneške republike, in vlado premijerja Sjahrira v vseh ozirih. Kakor prebivalci na drugih otokih Vzhodne Indije, tudi mi odklanjamo status dominiona v okviru holandskega imperija in zahtevamo popolno neodvisnost. Sumatra z najmočnejšim mladinskim gibanjem v Indoneziji je središče revolte proti holandski nadvladi."

Britska bojna letala so metala bombe na ljudi, ki so pobegnili iz Bekassija, ki leži 12 milj južno od Batavije. S tem so se maščevala za umor britskega častnika in štirih vojakov.

Ljute bitke med domačini in britskimi četami divjajo v Bultonzorgu in Bandoongu. Poročilo pravi, da je bilo več sto domačinov in britskih vojakov ubitih in ranjenih.

Britske vojaške avtoritete v Bataviji so aretirale knežinjo Brandenburg Ostende, vdovo voditelja holandskih fašistov, ki je nedavno umrl v jetniškem taborišču, in njenega tovariša Langloisa Vandenburga. Knežinja je živevala v Bataviji ves čas japonske okupacije tega mesta. Njen mož je bil določen za generalnega gubernerja Holandije, ko so nemške čete invadirale deželo. Holandske avtoritete so ga aretirale in odvedle v taborišče, v katerem je umrl.

Šest milijonov židov umorjenih

Nadaljnji detajli nacijske zarote razkriti

Nuernberg, Nemčija, 15. dec. — Nova evidenca, predložena zavezniki sodišču, pred katerim se morajo zagovarjati vodilni nacisti na obtožbo vojnih zločinov, dokazuje, da Hitlerjeva deklaracija, da bo nacijska Nemčija živela najmanj tisoč let, ni bila le geslo.

Tožiteljstvo je razkrilo nadaljnje detajle nacijske zarote. Cilj te je bila germanizacija vse Evrope in uničenje negermanskih ljudstev. Hitlerjev program je predvideval uničenje židov v Evropi, kakor tudi masne umore Poljakov, Rusov, Jugoslovancev, Čehov in drugih Slovanov. Nacisti so umorili čez šest milijonov židov v Nemčiji in drugih državah, katere so Hitlerjeve sile okupirale.

Program je določal germanizacijo Ukrajine, Poljske, Krima in drugih pokrajin. Sibirija naj bi postala pokrajina ostanok Slovanov.

Ameriški prosekutorji so objavili vsebino tajnih nacijskih dokumentov, ki kažejo detajle programa germanizacije Evrope. Program bi bil izveden, če bi bila Nemčija zmogala v drugi svetovni vojni.

Eksekucija nacistov v Hamelinu

Britsko sodišče izreklo obsodbo

Hamburg, Nemčija, 15. dec. — Josef Kramer, bivši nadzornik koncentracijskega taborišča pri Belenu, Irma Gressé, njegova pomočnica, in devet drugih članov zloglasne nacijske gänge je bilo obsojenih na dvorišču jetnišnice v Hamelinu.

Glavni stan britskega feldmaršala Montgomeryja je naznanil, da je bila obsodba, katero je izreklo britsko sodišče v Luenenbergu, izvršena. Nacisti so bili obsojeni v smrt na vešalih pred enim mesecem.

Prva izmed obsojencev je bila obešena Elizabeth Volkenrath. Nje sta sledili Irma Gresse in Juanna Bormann. Potem so prišli na vrsto Kramer, dr. Fritz Klein, Karl Franchioh, Peter Weingartner, Ansgar Piepen, Franz Hoessler, Wilhelm Dorr in Franz Starfle.

Obsojence je obesil Albert Pierrepoint, uradni britski rabelj, ki je prišel v Hamelin iz Londona. Vešala so postavili britski inženirji na dvorišču starodavne jetnišnice v Hamelinu ob reki Weser.

Ickes oplazil republikansko stranko

Apel za podporo Trumanovi administraciji

Chicago, 15. dec. — Notranji tajnik Harold Ickes je okrepil voditelje republikanske stranke v svojem govoru na banketu, katerega je priredil odbor za politično akcijo Kongresa industrijskih organizacij v hotelu Stevens.

"Republikanska stranka je še izbrala kandidata za predsednika," je dejal Ickes. "Kandidiral bo proti Rooseveltu. Moja napoved je, da ga bo Roosevelt, ki je mrtev, porazil. Voditelji republikanske stranke, katerim je resnica deveta briga, namigujejo, da je Roosevelt odgovoren za zavratni japonski napad na Pearl Harbor. Oporo imajo pri čikaški Tribuni in njenih satelitih v New Yorku in Washingtonu."

Ickes je udaril tudi po guberneru Greenu, ki je govoril na seji članov osrednjega odbora republikanske stranke v Chicagu. Dejaj, da je Green v svojem govoru podžgal strasti in predsodke. Kakor večkrat prej, se je tudi zdaj pokazalo, da Green kihne, kadar polkovnik McCormick, izdajatelj Tribune, vtakne tobak v svoj nos. Ickes je apeliral na voditelje odbora za politično akcijo, naj podpirajo Trumanovo administracijo.

Na banketu je govoril tudi Robert M. Hutchins, kancelar čikaške univerze. Dejaj, da ne vidi ničesar v Trumanovi administraciji, kar bi lahko občudoval.

Charles E. Merriam, profesor na čikaški univerzi, je predsedoval. Ickesa je predstavil sodnik George L. Quillie. Sidney Hillman, načelnik odbora za politično akcijo, je v svojem govoru hvalil Ickesa in njegovo delo v javnem življenju. Dejaj, da je v to soglasju z najboljšimi ameriški tradicijami.

Banketa se je udeležilo okrog 1500 ljudi. Med temi so bili reprezentanti unij Kongresa industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije.

Britske čete ostanejo v Perziji

London, 15. dec. — Uradno naznanilo pravi, da bodo britske čete ostale v Perziji do marca prihodnjega leta. Rusija se je že

BRITSKI PARLAMENT SPREJEL AMERIŠKE POGOJE

Dogovor glede stabilizacije denarstva odobren

CHURCHILL KRITIZIRAL VLADO

London, 15. dec. — Parlament je sprejel ameriške pogoje glede posojila v vsoti \$4,400,000,000 s 343 proti 98 glasovom. Zunanji minister Ernest Bevin je v teku debate prinal, da so pogoji teški.

Pređen bo Velika Britanija dobila posojilo, je potrebna akcija ameriškega kongresa. Mnenje prevladuje, da bo kongres sankcioniral posojilo. Debata o ameriških pogojih je bila vroča in trajala je dva dni. Člani delavske vlade so argumentirali, da mora parlament odobriti pogoje, da se prepreči lakota v Veliki Britaniji.

Bevin in bivši premier Winston Churchill sta se zapletla v vročo besedno bitko. Slednji je trdil, da bi vlada lahko dobila boljše pogoje. "Ali opozicija misli, da bi konservativci dobili boljše pogoje, ako bi bili na vladnem krmilu?" je vprašal Bevin Churchilla. Churchill je odgovoril, da je popolnoma uverjen, "da bi mi dobili boljše pogoje."

"To je žaljenje ameriške administracije," je rekel Bevin. "Ne poznam nobenega, ki bi iskal posojilo in sam narekoval pogoje. Kadar dežela stoji pred katastrofo, ne more diktirati pogojev."

Churchill je v teku debate naglašal svoje razočaranje. Dejaj, da dvomi, ali bo mogla Velika Britanija izpolniti obveznosti, katere je prevzela s sklenitvijo dogovora z Ameriko glede posojila. On se je vadržal glasovanja. Delavska vlada je kritiziral in ji očital, da je sklenila slabo kupčijo. Iz tega razloga mora prevzeti vso odgovornost za posledice. Churchillovo kritiko vlade so podprli drugi konservativci.

Po sprejetju ameriških pogojev je parlament odobril dogovor glede stabilizacije denarstva s 314 proti 50 glasovom. Ta dogovor je bil sprejet na konferenci v Breton Woodsu.

Oskrba brezposelnih na Japonskem

Tokijska vlada mora prevzeti odgovornost

Tokio, 15. dec. — General Douglas MacArthur, vrhovni poveljnik okupacijskih sil, je odredil, da mora tokijska vlada prevzeti oskrbo brezposelnih čez zimo. Prevzeti mora vso odgovornost za nasičevanje brezposelnih.

MacArthur je dalje odredil pregled zalog živih in zdravja Japoncev. Na osnovi pregleda mora objaviti poročilo.

Besednik zaveznikega glavnega stana je pojasnil, da je ameriški vojni departament odredil uničenje aparatov, katere so japonski veščaki rabili pri raziskavi atomske energije. Tehnični podatki so bili zbrani pred uničenjem aparatov.

Ameriški znanstveniki so protestirali proti uničenju aparatov. Primerjali so ga sežiganju knjig v Nemčiji.

prej izrekla proti odpoklicu svojih čet. Ameriški državni departament je predlagal umik čet iz Perzije do 1. januarja.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naredbeni in Izdajalni delovni (tvojen Chicago) in Kanado \$2.00
za leto, \$1.50 za pol leta, \$1.50 za celotno leto in Chicago in obliki
Cook Co., \$7.50 za celotno leto, \$3.75 za pol leta in inobčinstvo \$2.00.Subscription rates for the United States (except Chicago) and
Canada \$2.00 per year. Chicago and Cook County \$7.50 per year.
Foreign countries \$3.00 per year.Črna opisev po dopovornih—Rekopisi dopisov in manjznanih
skizmah ne vrzajo. Rekopisi literarne vsebine (knjige, govori,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljalcu le v slučaju, če je priložil
pošto.Advertising rates on agreement—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s Nalogo:

PROSVETA

2827-28 So. Lawdale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

130

Datum v oklepaju na primer (December 31, 1945), poleg vašega imena
na naslovni strani, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono
vite lo travenočasno, da se vam list ne ustavi.

Stanovanjska kriza

Iz raznih krajev dežele prihajajo poročila o veliki stanovanjski
krizi. Ta kriza je posebno občutna v večjih industrijskih mestih,
ki so med vojno zelo narasla na prebivalstvu, še bolj pa na številu
družin, ki žele in potrebujejo svoje lastno ognjišče.V desetletju je bilo milijone, ko je objemala deželo velika gospodar-
ska kriza in je pred milijone in milijone ljudi brez dela in zaslužke,
je bilo mnogo stanovanj praznih. Ljudje so bili prisiljeni zadr-
gavati si pasove in zgodilo se je v neštetihih slučajih, da so se dru-
žine sparije. Marsikje so skupaj živeli v enem stanovanju dve, tri
družine. In tako ste po mestih videli skoraj v vsakem bloku na
hišnih oknih ali vratih napis: "For Rent." Ti napisi so bili zelo
gosti in dobili "rent" ni bila nobena težava.Danes pa je drugače. Napis "For Rent" je danes velika redkost.
Če se sploh prikaže na kaki hiši ali apartmantu, tudi še isti dan
izgine, kajti za vsak "rent" je mnogo povpraševalcev—na ducate.
In to posebno za človeku primerna ali dobra stanovanja. Sreča za
najemnike po vlemestih je, da je še vedno v moči vladna kontrola
stanarin, drugače bi plačevali, da bi krvaveli. Druga njih
sreča je, da je ta kontrola efektivna—sploh edina efektivna kontrola.Hišni gospodarji in "real estate" interesi se sicer zaletavajo v to
kontrolno, toda do danes je še niso porušili. Če bi se jim to pose-
čilo, bi bila stanovanjska kriza še večja, kajti navijanje stanarin
bi potem ne poznalo meje. V zagovor teh interesov je mogoče
reči samo to, da je revež tisti gospodar, ki ima slabe, nezaželjene
rentnike, ki razgrajajo ali pa razbijajo ali zamažejo vse, toda se jih
skoraj ne more odkrižati, dokler prilično redno plačujejo stan-
narino.Kar se stanarin tiče, so na splošno dovolj visoke tudi pod vladno
kontrolno. Brez te bi bile dvakrat, trikrat višje. Za male in ve-
like profitarje ter spekulante bi bil v taki situaciji res paradiz,
za najemnike pa pravi pekcl. Sploh bi bil pekcl tudi za veliko ve-
čino, kajti splošna draginja bi bila še večja, spekulacija z "real
estatom" pa naravnost divja. Vse to pa bi še bolj sigurno pospešilo
nov gospodarski polom. Ako vlada popusti na tej kontroli, ki bo
potrebna še leta—dokler ne bo dovolj stanovanj za vse—bi s tem
odprla zatvornice najbolj divji spekulaciji in brezmejnemu profi-
tarstvu. Temu bi sledil enak ali pa še večji gospodarski polom
kot je sledil borznemu krachu leta 1929.

★

Odkar se vojaki vračajo v večjem številu v civilno življenje, se
je stanovanjska kriza še bolj poglobila. Občutna je bila sicer vsa
vojna leta, odkar je bilo dovolj uposlitve in si je vsaka družina
lahko privoščila svoje stanovanje. Ta kriza je postala posebno
akutna v vlemestih in onih krajih, kjer je zrasla iz tal nova voj-
na industrija. V bližini novih tovarn je vlada sicer zgradila stan-
ovanjske kolonije—male, cenene hišice in avtne "trailerje." Ma-
lim barakam podobne hišice z dvema, tremi ali štirimi sobami so
morale biti v smislu zakona le slabe zgradbe, ki morajo biti po
vojni uničene!Tako so namreč dekretirali "free enterprizerji," njih sluge v
kongresu so pa tudi to njih željo verno zanesli v zakonik. Vse
zato, da te hišice po vojni ne bodo konkurirale "real estate" intere-
som in škodovalle gradbeni industriji—profitarjem. Vsako količ-
kaj pametno gospodarstvo bi narekovalo, da vlada na ta način ne
zapravlja milijard dolarjev, marveč bi skušala zgraditi nekaj bolj
trajnega. Ampak v kapitalizmu ni govora o kakšnem pametnem
gospodarstvu; pod kapitalizmom se gleda na vse s stališča pri-
vatnega profita.Zdaj se za te hišice poteguje marsikakšna mestna administra-
cija, ki je oblegana po brezdomnih veteranih, kateri nimajo kam
iti s svojimi ženami ali družinami. Med temi je tudi čikaška vla-
da. Tukaj je namreč veliko pomanjkanje stanovanj, čeprav je
bilo na obronkih mesta med vojno zgrajenih veliko število novih
naselbin za tisoče in tisoče vojnih delavcev. Te naselbine so zra-
le na široki preriji okrog mesta, oziroma predmestij. Hiše so
navidezno še dokaj lične, toda so zgrajene iz slabega materiala,
tako da po par letih že potrebujejo večja popravila, čeprav so
stale od šest tisoč naprej. Zgradnjo teh hiš je večinoma financirala
zvezna vlada skozi FHA.V Chicagu že zdaj primanjkuje okrog 35,000 stanovanj, do spo-
mladi pa bo to število naraslo na 100,000. Tukaj niso všteti čika-
ški slumi, v katerih bi dober farmar ne hotel imeti niti svojih
svinj, še manj pa krav in druge živine. In vendar živi v teh slu-
mih blizu milijon Čikažanov.Slični problem imajo na rokah tudi druga vlemesta. Čikaška
administracija je od zvezne vlade dobila zagotovilo, da bo prejela
nekaj sto prej omenjenih zaslon zgrajenih barak, ki bodo na raz-
pologo bivšim vojakom. Ampak to ne bo niti kaplja v morju. Pa
tudi to bo le začasno—za dve leti. Po dveh letih imajo tudi te ba-
rake ali "trailerji" izginiti iz mesta.Državna legislatura je sicer že spomladi sprejela nov stanovanj-
ski zakon, ki naj bi omogočil Chicagu podiranje slumov in gradnjo
novih stanovanj. Ta zakon so v legislaturi podpirali vsi gradbeni
interesi, ki kaj štejejo—kontraktorji, gradbene unije, bankirji,
zemljiški agenti, mestni načrtni odbor in vsa druga organizacije
z županom Kellyjem in guvernerjem Greenom vred.Ta zakon naj bi odprl privatno mošnjo in dal iniciativo privat-
nim interesom za gradnjo stanovanj na delo. Ampak zgodilo se
ni nič takega. Noben "free enterprizer" ne kaže kakšnega
navdušenja za kakšno velikopotezno gradbeno akcijo in nobena
banka ali zavarovalniška družba neče investirati denarja v grad-
njo stanovanj. Če bi ne bilo te proklete vladne kontrole renta,
potem že mogoče. Ampak tudi to je dvomljivo, kajti izgledi za
masne profite so bolj slabi na tem polju. (Se nadaljuje.)Glasovi iz
nasebinKONEC STRAŠNEGA
ČITANJAPori Angelas, Wask.—V Pro-
sveti se je končalo pisanje o gro-
zodejstvih domobrancev ali na-
vadnihih morilcih. Zares grozno,
še bolj pa strahotno za sloven-
ske izdajalce, ki so se pustili
tako ponižati. Ta sloveški izro-
dek se bo menda sam izčistil iz
slovenskega naroda. Saj ni vreden
niti vrvi, še manj pa, da bi
si pošteno ljudstvo mazalo roke
z njim!Človek nič kaj rad ne čita o
takih grozodejstvih, vendar pa
kot druge čitatele tako je tudi
mene držala nekakšna radoved-
nost, če so se tudi v moji rojstni
vasi in okolici godila taka gro-
zodejstva. In res sem opazil, da
je udrla ta morilna drhal iz
Ilirske Bistrice na Gornjo Piv-
ko, v Knežak, Bač, Zagorje in
bliznje vasi. Po pravici povem,
ko sem čital o grozinih dejanjih
morilcev, se me je prijel dvom
in nisem mogel verjeti, da je
kaj takega mogoče. Potem, ko
pa sem čital dvoje pisem iz Kne-
žaka, ki ju je pisala Tončka
Marinčič iz dobro mi poznane
družine, me pa je skoraj mrzila
ca stresla—stisnilo mi je pri ar-
cu in s težavo sem se zadrževal.Koliko je pretrpelo sloven-
sko ljudstvo! In najbrže se mu je
godilo še huje kot nam je zna-
no. Vem, da Tončka ni mogla
vsega opisati v prvem pismu.
V pismu omenja, da je naša
Leskova dolina, Globovnik in
naše pokopališče en sam velik
grob. Je verjetno, da tam po-
čiva mnogo naših mladeničev,
starčkov in žena, pa tudi nem-
lich in laških morilcev in do-
mačih izdajalcev.Ker so mi dotični kraji dobro
znani, jih hočem malo opisati,
ker vem, da je v Ameriki dosti
Slovencev, ki so bili pri vojaki-
h in so bili tam na orožnih vajah.
Gotovo se bodo spomnili na ti-
ste lepe kraje in skalnato gorov-
je in kako se zemlja trese, kadar
da bi se svet podiral, kakor
grmi in se bliška pred hudo ne-
vihto.Globovnik leži med vasema
Sembije in Trnova. Približno
miljo severno od Trnova je ja-
ko lepa ravnina, na kateri Tr-
novci pridelajo dosti koruze in
krompirja. Ravno po sredi po-
lja vodi cesta, ki pelje proti
Knežaku. Na koncu ravnine,
približno tisoč korakov, se vzpe-
nje precej navzdol, ko doseže
nižino, se pa vzpenja naravnost
v strm klanec in cesta se prične
viti sem in tja kot kača. Ob
cesti raste različne vrste drevja,
v nižini pa teče pozimi potok.
Ker se izliva v Bistrico v bližini
vasi Topolev. V nižini in ob po-
toku pa raste gosto grmovje.
Na vzhodni strani pa je velika
in visoka zaseka in izgleda kot
da bi odsekal proč pol visoke
gore in jo odnesel proč. To je
tisto, kar nazivajo Globovnik.
Je res globok in tudi strašen na
prvi pogled. Posebno pa ponči
je potovanje preko Globovnika
neprijetno, kajti je zelo priložen
kraj za parje, ki so vedno pre-
žali na svoje žrtve, posebno v
tistih časih, ko so se vozili po
što s konji, ker še ni bilo želez-
nice. Roparji so marsikatero
uhbili in oropali pošto.Kakor so mi pripovedovali
stari ljudje, je bil srečen tisti
poštar, ki je večkrat odnesel
zdravo kožo. Tudi marsikateri
popotnik ali pa trgovec je bil
tam oropan, večkrat tudi ubit.
Tam so se vršile tudi velike bit-
ke s Turki. Večkrat sem slišal,
ko so se pogovarjali starejši
ljudje, ko so Turki zadnjič di-
vjali po tistih krajih, so jih po-
polnoma uničili v Globovniku,
kjer so taborili. Od severne
strani so jih napadli Gornji Piv-
čani, Barkini pa od južne in jim
zaprli pot tudi na zapadni strani,
tako da niso imeli izhoda,
nakar so jih pobili.Torej ni dvoma, da so se vr-
šile v Globovniku velike bitke
med partizani in Italijani, kakor
tudi z Nemci in belogardisti.
Globovnik je dobro priležal
in skrivališče za Barkine. Od
tam so stranski izhodi na tr-
novske in sembijske planine
v precej visoko kneško gorovje
in koriško žlebovje.Tisti hribi so precej visoki in
skalnati—veliko skalovja in do-
sti votlin, ki so jako dobro skr-
vališče, posebno v slabem vre-
menu in pozimi. Proti vzhodu
pa so veliki gozdovi, ki se raz-
prostirajo proti Snežniku, Ma-
šumu in Leskovi dolini, kjer so
imeli Italijani še poprej svoje
pozicije. Tudi ni dvoma, da so
jim tam partizani vzeli precej
orožja. Kakor si jaz predstav-
ljam, bi Italijani in Nemci v
tistih hribih prišli kaj težko do
živega partizanom brez pomoči
domačih izdajalcev.Kakor so bili izdajalci povsod
po Sloveniji, tako menda ni bilo
brez njih v teh krajih. Opisal
bi še Mašun, Leskovo dolino in
Snežnik, ampak pričakujem na-
tančnejših poročil, zato bi prosil
mojo sošolko Ano Strle, da bi
mi poslala naslov, ker sem prej-
šnjega izgubil. Zelo sem rado-
veden, če so že prekrstili vas
nazaj v Knežak, ali se še vedno
imenuje Fontana del Monte.

Frank Milavec.

O DNEVNIH DOGODKIH
IN PISMA OD REKECovedale, Pa.—Napisala bom
nekaj vrstic; sedaj imam dosti
časa na razpolago. Sveda, člo-
vek se težko pripravi in vzame
precej časa preden spiše tako,
da je podobno spisu.Rudarji zopet delajo, dokler
ne bodo ponovno zastavkali.
Zadnjič so stavkali delovodje,
ako pa so kaj tudi dosegli, mi
ni znano. Ne vem, zakaj mora
ta uboga delavca para vedno
tako trpeti in se tepiti za vsak
grizljaj kruha. Cene navijajo
po trgovinah, da je človeka
strah kaj kupiti. Ne bo dolgo,
ko bomo morali imeti večje de-
narja. No, kaj čemo, ko si ne
moremo pomagati.Pravijo, da je v naši Ameriki
dosti denarja. Verjame, a še
več bi ga lahko bilo, ako ne bi
bili tako radodarni in ga po-
sojevali Londonu. A tomska
bomba pa je prinesla angleškega
premierja Attleeya v Ameri-
ko. Meni pa se vidi, da je nje-
mu toliko mar atomska bomba
kot meni lanski sneg.Ičejo vojne zločince... Kaj
pa, če bi malo pogledali tudi v
Vatikan? ... Potem bi gotovo
imeli mir, namreč da bi se usta-
vilo razstrjevanje hinavščin, ki
prihaja od tam med delavsko
ljudstvo.Človeku se je že lasje in krči
srce, ko čita pisma, ki prihajajo
sedaj iz stare domovine. Pred
kratkim je prejela moja sosedna
triza pisma od sorodnikov, ki žive
blizu Reke, iz Sušaka pa je pi-
sal brat Viljem Fidel. Ne vem,
kako se ti laški hinavci še upa-
jo komu pogledati v obraz!
Vendar pa imajo še vedno vse-
povsod besedo, medtem se pa je
ubogo slovensko ljudstvo borilo
in življenje in smrt na strani
zaveznikov, pa hočejo zavezniki
postopati z njim kot svinja z
mehom.Jugoslavija je srečna, da ima
za seboj veliko Rusijo, kajti
drugače bi jo res uničili.Ne vem, zakaj ne bi dovolil
Židom, da bi se naselili v Pa-
lestino, ki je njihova prvotna
domovina. Oj, pravica, kako sizakopana vedno globoko pod
zemljo! Pa naj bo dovolj za
danes, drugič pa se bom zopet
oglasila.Pred nekaj dnevi so bili čast-
no odpuščeni sledeči vojaki, ki
so se bojevali v Evropi: Sil-
vester Turkaj, ki je bil na nem-
ški fronti, in William Fidel, ki
je bil na laški fronti. Fantje
so srečni, ki so prišli po treh
letih domov. Imeli bodo veliko
spominov, posebno o Italijanih,
ki so jih ciganili za ameriške
dolarje.Tu pa slede pisma, ki jih je
prejela družina Fidel iz stare
domovine. Prvo je pisala sestra
Rosi Iskra, ki se glasi: "Draga
sestra! Dam Ti vedeti, da smo
prejeli Tvoje pismo in smo vsi
zdravi. Pišal, da imaš tri sino-
ve pri vojaki. Želim, da se vsi
trije povrnejo zdravi domov.
(William je doma, on je poslal
pismo sorodnikom, kajti nahajal
se je v bližini Trsta.) Vsi smo
še doma pri bratu; nas je devet,
a smo složni med seboj. Drugi-
ci Ti bom pisala obširneje.
Tvoja sestra Rosi Iskra."Druga sestra piše: "Po dol-
gem času Ti pišem. Prejmi naj-
lepše pozdrave od nas vseh.
Ostali smo vsi živi. Skrivali
smo se leto in dan pod zemljo
in v votlinah. Znamo ti je ra-
deška jama. Tam smo večino
mesecev prebili. Zalostno je bilo
in strašno. Na Sv. Katarini je bi-
la fronta. Tam jih je bilo dosti
ubitih. Umrli in porušili so
nam vse, kajti bombardirali so
noč in dan. Mnogo naših so-
sedov je mrtvih. Ako bi Ti pi-
sala noč in dan, pa ne bi mogla
vsega popisati. Teto z Lipe so
izgubili, Ivanka, otroci in njen
mož pa je ostal, ker je bil pri
vojaki. Marija je ostala, ker
je bila bolna in ležala vseh pet
let v postelji. Zapeljali so jo
v Skalnico. Mož je ostal in o-
troci, ea sin se je uničil, Milan
pa je ostal pri vojaki in se ni
še nič oglasil. Vsi Lipe je ze-
lo uničena. Zažgali so jo in v
hišah kakih tristo oseb. Imeli
smo veliko procesijo; prišli so
ljudje iz raznih krajev, ko so
zakopali kosti ubogih zgorelih
žrtev.Sin brata Iveta je pri vojaki;
ker se ni dolgo oglasil, smo mi-
slili, da je mrtev, končno pa
smo prejeli glas od njega. Za-
ključujem in Te najlepše po-
zdravljaj! Marija Valenčič,
Novakračina."Tretje pismo pa je pisal Ivan
Fidel iz Sušaka bratu Williamu
Fidelu in se glasi: "Dragi brat
in svakinja! Najprej Vas vse
skupaj lepo pozdravljaj. Osta-
li smo vsi živi in zdravi, ali ja-
ko nesrečni, kajti zgorelo nam
je vse. V desetih letih smo dva-
krat pogoreli. Dne 5. maja 1944
so zapalili Sušak in razen šest
hiš je zgorelo vse."Čul sem, da je vajin sin v
ameriški armadi v tukajšnji bli-
žini. Zelo bi nas veselilo, ako
nas bi obiskal, ali pa mi njega.
Sicer pa se je najbrže že povr-
nil domov, kajti veliko ameri-
ških vojakov je že odpotovalo
domov. Zaključujem in Vas vse
skupaj pozdravljaj, kakor tudi
moja družina. Ivan Fidel."

Ivana Rupnik.

GLAS IZ NEMİKE:
ZANIMIVO PISMO IZ TRSTA
Mexico City, Mexico.—Pina
Leben je prejela od svojega
brata Zorka Stavara iz Trsta
zanimivo pismo, datirano v
Ljubljani 30. sept. t. l., a odda-
no na pošti v Trstu, iz katerega
podajemo čitavec naslednje
odlomke:
"... Zora je v službi v Trstukot žurnalista pri slovenskem
časopisu tam, kjer je bil nek-
daj Piccolo. Jaz pa sem v Tr-
stu tam, kjer je bila Edinost.
Sedaj je Primorska tiskarna in
imamo vsa hiša za tiskarno.
Jurček se je sedaj vpisal v tre-
tjo (slovensko) gimnazijo v Tr-
stu. Stanovanje imamo pa še
vedno v Ljubljani, ker v Trstu
se ga ne more dobiti, dokler ne
bodo izginili Angleži, ker ti i-
majo ogromno hiš zasedenih s
svojimi vojaštvom... Vsi Ita-
lijani-Tržačani so za nas, za Ti-
tovo Jugoslavijo.Da bi ti, Pina, vedela, kako
sedaj izgleda Trst, bi se od ve-
selja zjokala. Povsod v mestu
imaš naše slovenske ali jugoslo-
venske zastave. Vidiš naše par-
tizane, ki šetajo skupaj z Ita-
lijani-Tržačani in vpijejo: Živio
—evviva Tito, Jugoslavija, jugo-
slovanski Trst! Angleži pa šči-
tijo fašiste in italijanske boga-
taše. Grdo je od njih, da nas
tako izdajajo, ker mi smo jim
zelo dosti pomagali v boju pro-
ti nacifašizmu.V Trstu ne popravljajo prav-
nič, kar je porušenega od bom-
bardiranja—Angleži ne dajo de-
narja. V Ljubljani pa manjka
ljudi za delo, ker vse se poprav-
lja in producira. Ljudje zelo
preklinjajo Angleže, ker p-
njimi vlada velika mizerija. De-
lavci dobivajo v Trstu po 150 lir
na dan, a 1 kg. kruha stane 100
lir, 1 kg. mesa 350 lir, 1 liter
vina 140 lir, 1 cigareta 5 lir.
Mi, ki smo v jugoslovanski služ-
bi, imamo boljše plače in cen-
sno hrano. Kadar bo Trst na-
jugoslovanski, bodo vsi dobro
živeli, ker pri nas vlada ljud-
stvo, dolavec in uradnik in ne
kapital, da bi izkoriščal malega
in srednjega človeka... P. L.FAŠISTIČNI TEROR V
KREŠNICAH PRI LITLIIrwia, Pa.—Prejela sem pismo
od hčere mojega brata Franca
Konecice, ki je posestnik v Kre-
šnicah pri Litli.Pismo je datirano 4. septem-
bra 1945 in se glasi: "Draga te-
ta! Danes smo prejeli Vaše pi-
smo, katerega smo bili zelo ve-
seli. Pri nas je bilo tako hudo,
da se ne da popisati. Kaj vse
smo pretrpeli! Če bi premitja-
li, kaj vse so počenjali z ljudi-
mi, ne bi mogli biti nikoli več sre-
čni, čevarno smo sedaj zopet svo-
bodni."Lahko si mislite, da je bilo
grozno, ko so privezali mater s
šestimi otroci v hišo (na starejša
hči je bila stara 16 let) in nato
vse skupaj zažgali, da so živi
zgoreli. To so strašne reči. In
to niso naredili samo z eno dru-
žino! V nekaterih vajah so po-
žgali vse hiše in pobili prebi-
valstvo. Politi so hiše z benci-
nom in zažgali. Tako so nare-
dili s Kermelovim v Krešniškem
vrhu. Družino so privezali na
sredi hiše in vse skupaj zažgali,
da so živi zgoreli. Takšne stra-
šne stvari so se godile, da se jih
ne more popisati. Požgali so
tudi Gornji Prekr, Spodnji hrib
in vse ostale vasi v okolici, do-
čim so nekaj ljudi pobili, nekaj
zažgali, ostale pa izselili v tu-
jino.Pri nas smo imeli razne stran-
ke, najhujši pa so bili d no-
branci. Zaradi teh domačih iz-
dajalcev je bilo največ ljudi po-
bitih in vrzanih v ogenj. Mo-
goče boste mahnili, da to ni re-
nica, a na žalost je gola resni-
ca. Mi smo bili vedno za par-
tizane, zato so nas izgnali v kon-
centracijsko taborišče. Imamo
samo enega fanta, a on je bil
pri partizanih, zato so nas iz-
gnali. Pobrali so nam vse, kar
smo imeli: obleko, pridelke, ži-
vino, prašiče. Naši sorodniki so
bili vsi za partizane. Od tete
Franke so bili vsi sinovi pri
partizanih. Dolfi, sin tete Mice-
ke, je bil železniški nadzornik.
Njega so zaprli in ga potem od-
peljali v najhujše koncentracijs-
ko taborišče v Dachau. Veliko
je pretrpel. Teta Mici je vedno
jokala in se bala, da ga ne bo
nikoli več videla.In res je hotela nesreča, da ga
ni nikoli več videla. Nekega
dne se je napotila v Laze k sva-
ku Ivanu Koviču, ki ima tam
hotel. Nenadoma so se pojavili
aeroplani in pričeli spuščati
bombe. Ena je padla na hotel
in ubila vse, med njimi tudi te-
to Mici. To se je zgodilo 14.
marca 1945. In tako se res ni-
sta nikoli več videla teta in Dol-
fi, ki se je srečno povrnil v do-
movino iz nemškega taborišča,
toda vse izdehan in izmučen.Teta Francka pa je tudi umr-
la; tako je zalovala, da je onle-
pela. V postelji je bila leto dni
in v večnem strahu. Imela je
hotel, a prišel je sovražnik in
vse pobral. Strašno je trpela,
dokler je ni rešila smrt l. 1943.
Oče pa je še živ, toda hudo
bolan; ker je bil v prvi vojni
pet let in trikrat ranjen. Tudi
to vojno je veliko pretrpel. Pri
nas je bilo res hudo, odkar je
prihrumel P. emec v naše kraje.
Upam, da se bodo razmere po-
lagoma izboljšale, samo da smo
prišli domov in smo zopet vsi
skupaj. Sprejmite pozdrave vsi
skupaj od vse sorodnikov, po-
sebono pa od družine Konecice.
Anna Skarja.PISMO IZ KOMPOLJA-
DOBROPOLJEToronto, Ont., Kanada.—Pre-
jel sem tiri pisma, od mojega
sina in hčerk. Sin mi piše:
"Ljubi moj atek! Zelo sem bil
vesel Vašega pisma. Samo da
ste še živi in zdravi. Jaz sem
prišel od vojakov 24. junija t. l.
da sem domačijo malo spravil
v red. Zdaj imamo dve kravi,
čelico in enega jureca. Mrve pa
je bolj malo, ker je bila letas
zelo velika suša in je skoraj vse
spalila.Veste, dragi atek, hudo, zelo
hudo je bilo v tej vojni. Mene
so neprestr. lovili Nemci in
Italijani. Posebno dolge so bile
zime. Tri ser. moral zunaj spa-
sti, v hosti, zato ker se nisem
upal v hišo. Sedaj pa je prav
dobro, samo Vas še manjka, da
bi bili doma v naši hiši.V bojih smo izgubili precej
naših sorodnikov. Jagrova teta
je izgubila dva sina, Raška te-
ta tri sinove. Prav tako sta pa-
dla dva Rumanova, Tone in Ju-
li. Izgubili smo tudi maminega
brata in njegovega sina Toneta.
Za danes dovolj, zdaj pa Vas
pozdravljaj in izražam upanje,
da še kmalu povrneš domov,
Vaš sin Anton Hren."Tu sledi pismo, ki ga je pi-
sala moja starejša hči Milka:
"Ljubi moj atek! Roke so se
nam tresle od veselja, kdo bo
odprl Vaše tako zaželjeno pi-
smo. Vseh pet nas je stalo sku-
paj in v strahu smo čakali ve-
sti, kaj je z Vami. Hvalabog
da imamo še živga očeta, ki ta-
ko skrbi za nas. Atek zlati, ni
mogoče opisati težav in trpe-
nja, ki smo ga okusili v tej bor-
bi, v teh najstrašnejših časih.
Bili smo brez matere in očeta.
Drugi, ko so bili v smrti ne-
varnosti, so se vsaj tičali pri
starejših in skupno umirali, mi
pa smo se vdali v božjo voljo in
upali, da bi bili skupno ubiti.
Najbolj pa sem se bala, da ne
bi bil kateri izmed nas tako ne-
srečen, da bi izgubil roke ali
noge. Dulaja jama je bila leto
dni naš stalni dom. K sreči se
nisimo nabrali revmatizma kot
so se ga mnogi.Palci so vsi prizadeti razen
mi, Podgoraci, Kukovec in Bi-
derk, docim so druge družine ob-
enega člana ali pa več. Na nas
je pazila Marija, kateri smo se
smilili v srce.Zdaj kar noramo od samega
veselja, ko vemo, da imamo na-
dražji zaklad na svetu, še žive-
ga očeta. V Kompoljah je še
samo 15 fantov, drugih ni nikjer
več. Oh, kakšna žalost! Toda
mi smo trdejši kot kamen, za-
to bomo vse prenesli. Ko bi se
samo za las pregrešili, pa ne bi
bilo nas več, kajti tudi mnogo
deklet je bilo ustreljenih. Do-
volj za danes. Prejmite najlep-
še pozdrave od Vaše hčere Mil-
ke."Tretje pismo, ki ga je pisala
moja najmlajša hči, stara 8 let,
pa se glasi: "Tudi jaz, mala
Vidica, bom napisala nekaj vr-
stic. Zame je največja žalost,
ker sem tako majhna in mlada,
pa nimam mame. Veste, dra-
gi atek, meni je bilo štiri leta,
ko sem izgubila najdražje, našo
ljubo mamo. Ljubi atek, prid-
te domov, ker Vas mala Vidica
komaj čaka, da bom imela vsaj
očeta, ko sem izgubila mamec.
Sedaj hodim v tretji razred,
pošljite mi kakšno obleko, ker
sem bosa in skoraj naga. Atek,
usmilite se nas sirot, ker smo to-
liko prestali: lakote, mrza in
strahu. Pa kmalu pridite do-
mov! Vaša hčerka Vidica."Kdo je kriv te vojne, kdo je
kriv trpljenja nadoležnih ljudi
po vsem svetu? Koliko nedol-
nih otrok je trpelo v tej vojni!
Moji pa so bili še večje sirote,
ker jim je umrla mama 10. av-
gusta 1941.Vzlic trpljenju, vzlic gorju,
skorzi katerega je šel ves svet.
(Dalje na 3. strani)

SANSOVEGA SHODA V DETROITU

Govor bivšega komandanta prve soške partizanske brigade dr. Slavka Zoreta na shodu 25. novembra v Detroitu

DRAGI BRATJE IN SESTRE! Nikdar ne bi mislil, da mi bo dana čast, da bom mogel, kot Slovenec in borec za svobodo naše drage slovenske zemlje, izročiti plamene govorice, ki so slovenske domovine, vam bratje in sestram tu v Detroitu. Nikdar ne bi mogel misliti, da bom prvi slovenski borec, ki vam bo izročil pozdrave našega brata Triglava, sinov in hčera naše slovenske matere mučenice od Trsta preko Snežnika in dolge do prekmurskih nižin in dolge do slovenske Koroške. Nikdar ne bi mislil, da bom prvi partizan, ki vam bo izročil pozdrave ujedinih narodov Hrnatov, Slovencev in Makedoncev in Črnogorcev, ki so skupno z nami Slovenci, podžgali plamen odpora pod kapotatorji in spisali z nami najtežje stran naše zgodovine. Nikdar ne bi mislil, da bom prišel med vas dva tedna po zgodovinskem 11. novembru leta 1945, ko so narodi Jugoslavije s svojimi tajnimi volitvami potrdili svojo ljudsko demokratično oblast, svojo narodno vojsko in izrekli popolno zaupanje moji, ki je bil v vojni prvi vojak in sedaj v obnovi prvi deželni in državni—narodnemu heroju maršalu Titu.

V imenu vaših dragih v stam kraju, v imenu slovenskega ljudstva, v imenu s krvjo padlihorcev prepone zemlje vaših radoved vam vsem izrekam srčasti pozdrav.

Veliko ste že slišali in čitali težkih, krvavih in neenakih borbah, ki jih je vodilo slovensko ljudstvo ramo ob ramo z bratskimi narodi Jugoslavije za svobodo svoje zemlje. Vsak dan ste pisna svojcev iz starega kraja, ki vam povedo, kaj vse se spremeni v teh kratkih, a vendar dolgih in strašnih štirih letih v vaši stari domovini.

Če bi vam hotel povedati vse, kaj je slovensko ljudstvo v teh letih doživelo, koliko brezmejnjega junaštva, koliko naporov in plemenitosti, koliko globoke predanosti osvobodilnemu pokretu, bi vam moral govoriti ne dneve, ampak leta. Ne da se v par besedah izraziti to najtežje, a obenem najsvetlejšo razdobje v zgodovini slovenskega naroda. Razdobje, ko se je slovensko ljudstvo uprlo motoriziranim hordam modernih Hunov, jim odzelo grozje in s tem orožjem svobodilo svojo slovensko zemljo in istočasno pomotlo z izmečem slovenskega ljudstva—hlapec Hitlerja in Mussolinija.

Kateri so bili vzroki, da je slovensko ljudstvo dvignilo oboroženi punt in skupno s puntarji jugoslovanskih narodov prižgalo plamenico odpora prvo med svobodoljubnimi ljudstvi obronjene Evrope? Saj smo Slovenci vedno veljali kot pohleven, bogaboječ, vsakemu pokornemu ljudstvu. Cankar nas je v vedno živih satirah nazval narod hlapec? Kje so vzroki, ki so vgnili neslutni ljudski odpor, ki so sprostil vse skrivne globine človeške duše? Znani slovenski pisatelj Juš Kozak, danes minister prosvete v slovenski vladi, je v članku "Vprašam vas" navedel vrsto vzrokov, ki kažejo brezprimerno junaštvo slovenskega ljudstva v tej težki osvobodilni borbi.

On pravi: Zakaj je šel Ivan Cankar v svojem sedemnajstem letu med partizane in se boril za osvoboditve po Gorenjskem, Primorskem in Štajerskem, tudi najhujših trenutkih, ko so njegovi tovariši obkolili gestapovce v gozdarski koči sredi snežnih zametov in se bos, v srcaju z bombami prebil skozi obroč, ki mu zašepetala misel "dovoli, ne moreš več pobegniti." Zakaj ni kmečka mati v kočevskih gozdih izdala partizanov, čeprav je bila z eno samo besedo lahko bila sina, ko so ga Italijani z železnimi približali na drevo in je moral poslušati hripave vzdih, ko je sinova kri močila vrtno travo, po kateri sta tolikokrat skuhala jabolka.

Zakaj si je mlada Slavka v mariborski kasarni raztrgala bluzo in zaklicala gestapovcem, ki so jo ves mesec prej mučili, da se izpusti iz nje le besedico pri-

okupatorska zver razkosavati Slovenijo med Hitlerjeve, Mussolinijeve, Hortijeve in Pavličeve krvole, z masovnimi aretacijami, mučenjem, ropanjem, požiganjem, preseljevanjem in masovnim streljanjem. Slovenski narod se je znašel pred odločitvijo: ali izginiti, ali pa se upreti na življenje in smrt. To je bil tretji vzrok upora.

Slovensko ljudstvo je izbralo pot upora. Ni naselilo po fašistih in nacistih plačanim prišepovalcem, ki so govorili: "Počakajte, ni še čas. Prišli bodo veliki narodi in nas bodo osvobodili." Ljudstvo je bilo prevečkrat ogoljufano od svojih starih protiljudskih voditeljev, da bi jim verjelo. Vzelo je svojo usodo v svoje roke, v svoje žuljave delavske in kmečke roke in te roke so trgale orožje sovražniku in te žuljave roke so priborile svobodo slovenski zemlji; te žuljave roke so izpisale najlepšo stran zgodovine slovenskega naroda.

Težke so bile borbe in lahko vam rečem, če bi ne sodelovalo vse pošteno ljudstvo, ne vem, če bi vzdržali. Dolga so bila štiri leta. Niti sneg, niti mraz, niti najhujše sovražne ofenzive, podprte od domačih plačancev—izdajalcev, niso zlomile naših vrst, niso zavrele oboroženega poleta slovenskih ljudskih množic. Iz vsake ofenzive smo izšli močnejši. Ob prihodu vsake zime, ko so se pospravili poljski pridejki, da je imela naša vojska hrano; so vedno nove množice borcev—dobrovoljcev širile vrste naših brigad. Zima, sneg, napori, to ni bila zapreka, to ni bil zadržek.

Naša vojska je z dneva v dan naraščala. Z leta 1942 spomladisimo imeli osvobojen teritorij na Dolenjskem in v Beli Krajini. Po veliki nemški ofenzivi v jeseni 1943 smo prešli takoj v protiofenzivo in osvobodili velike teritorije, ki smo jih obdržali osvobodjene do končne osvoboditve. Na krajih, kjer so pričela naša ozemlja, so postavili Nemci velike table z napisom: "Achtung, Banditen Gebiet" ("Pozor, ozemlje banditov") in z njimi svoje manjše edinice in avtomobile, da ne bi zašli v naš teren in tam pustili glav.

Ni bil lahek boj. Padali so naši najboljši sinovi slovenske zemlje. A naš boj se je širil. Naše edinice so prodrle že koncem 1943 na slovensko Koroško, prodrle so v Primorje. Plamen odpora je zajel sleherni kotiček slovenske zemlje, sleherno slovensko vas. Vse strahovalne mere okupatorja in domačih izdajalcev, požigi, internacije, mučenja in vse nepopisne grozote, ki si jih morejo zamisliti le bestialni fašistični možgani, so samo jeklenili naše vrste in stopnjevali našo udarnost.

Naš boj je dokazal, da je ni na svetu sile, ki bi zatrla upor svobodoljubnih ljudskih množic v njihovem osvobodilnem polju. Naš boj je dokazal, da je ni na svetu sile, ki bi zaustavila polet množic, ki si trgajo okove—suženjske okove.

Ali je ves slovenski narod sodeloval v tem zgodovinskem osvobodilnem boju? Lahko trdim, da je ogromna večina. To vam tudi dokazuje izid volitev za ustavodajno skupščino, ko je ljudstvo v sprevedih s pesmijo prihajalo na volišča.

Postavlja se vprašanje, kdo je bil na drugi strani in zakaj? Odgovor je zelo jasen in enostaven. Na drugi strani so bili vsi tisti, ni niso nikdar delali v korist ljudstva, ki jim je bilo ljudstvo vedno le možna krava, vedno le sredstvo za udobno življenje. Na drugi strani so bili vsi špekulantje in kapulantski protiljudski elementi, ki nosijo vso odgovornost in krivdo za sramoten propad stare Jugoslavije. Okrog njih so se zbrali ljudje, ki so hoteli vedriti in oblačiti se pod zaščito Hitlerja in Mussolinija in čakati, da jim bo nekdo prinesel svobodo na krožniku.

Vsa ta gospoda z večjim ali manjšim številom zavednih ljudi je prisegala zvestobo krvniku človeštva Adolfu Hitlerju in danes, ko je železna metla hrabrega slovenskega ljudstva poglajala preko meje, toč krikočidlove solze po naši lepi Sloveniji, ki jih je izločila kot garjeve ovce. Danes dokazujejo vsakomur, kdor jih hoče poslušati, svojo nedolžnost. Mi pa pravimo: kdor se ne čuti krivega pred sloven-

Slavka telefonskih "long distance" operatoric v Illinoisu se je izplačala, ker so dobile, kar so skozni svojo unijo (neodvisno) zahtevale—\$6 povlika na teden. S tem so svojo maksimalno plačo (po osmih letih službe) dvignile na \$38 na teden. To plačo tudi krvavo zaslužilo.

skim ljudstvom, kdor ima čisto vest, naj se vrne domov. Drugi pa naj se obrnejo za zaščito in pomoč k Hitlerjevim in Mussolinijevim krvnikom, s katerimi so se ramo ob ramo borili za zmago teme, za zmago nemškega nacizma in suženjstvo zemlje naših pradedov.

Vsak svobodoljubljen, pošten človek jim danes obrača hrbet. Zaščito in pomoč bodo našli le pri ljudeh njihove branje, ker slovenski pregovor pravi: "Gliha skup štiriha." Kdor jih podpira, podpira ljudi, ki so bili prostovoljni podpreniki najbolj zagriženi vojski krvavega Hitlerja.

Danes se razrušena in požgana Slovenija dviga iz ruševin. S pesmijo danes vse slovenske žuljave roke gradijo novo dom, gradijo novo državo, federalno Slovenijo, ki so jo pokazali slovenski partizani, ki so dneve in noči v snegu in mrazu prenašali stotine in stotine svojih ranjenih tovarišev, z isto tovariško požrtvovalnostjo pomagajo drug drugemu v teh težkih dneh obnove.

Zmagali smo proti daleko nadmočnemu sovražniku, zmagali bomo tudi v obnovi slovenske zemlje. Preveča nas zavest, da gradimo novi dom, naš novi slovenski dom, dom dela, dom kulture, dom, kjer bo slovensko ljudstvo svoj gospodar. Naš novi slovenski dom bo tvoril skupno z bratskimi jugoslovanskimi narodi granitno stavbo, ki bo kljubovala vsem valovom, ki bi hoteli jugoslovanskim narodom oteži, za kar je v štiriletni borbi darovalo svoje življenje tisoče herojev—mučnikov.

Ta nova zgradba bo čuvar miru in bratstva med vsemi narodi sveta.

Smrti fašizmu—svoboda narodul
Star sem že, bil sem že na mnogih shodih in predavanjih v Evropi in Ameriki. Še nikdar nisem videl take pozornosti občinstva, kot je bilo med govorom dr. Zoreta. Bilo je sicer mnogo odobranja in ploskanja, toda takoj, ko je govornik povzel besedo, je trenutno nastala popolna tišina. Ni bilo slišati ne ene-

Pri veliki trgovski firmi Montgomery Ward v Chicagu in po drugih mestih je med družbo in unijo trgovskih nameštencev CIO še več leti ardit boj. Med vojno je bila vlada dvakrat zaslepla družbo, toda ni vse nič pomagalo. Nedavno je unija sopot oklicala "demonstrativno" stavko za teden dni pri raznih družbenih podjetjih, da jo s tem prisili na pogajanja. Ta stavka—piketiranje čikaške trgovine je videti na sliki—je bila toliko učinkovita, da je družba končno "sama od sebe" naznanila zvišanje minimalne plače od 45 na 60 centov na uro. Unija zahteva 65c na uro in sklenitev pogodbe.

BREZ KRIVDE?

Napisal dr. Metod Mikul

Dvoje prinaša čas s seboj, in to oboje je treba danes ponovno poudariti. Prvič, da z vsa dosledno natančnostjo odkriva vse, kar je dobrega in slabega, in drugič, da s svojo pestrostjo in neprestano vsakdanjostjo prerašča še tako skeleče rane in vodi v pozabljenje. Danes, ko sta zavest in dejstvo svobode potrkala in se danes slovenski narod zaveda, da ima v svoji sredi še lepo število velikih in malih lenuhov in da je prišel čas, ko je treba obračunati tudi z njimi.

Prišla je namreč teško pričakovana jesen in polja so rodila kar in kolikor pač so. Pogrnjena je torej skupna miza slovenskega naroda, toda samo za ene, —in za lenuhe nikakor ne. Nikdar in nikoli nismo dejali nekračansko: kdor ne dela, naj tudi ne je, temveč vselej in pošteno: kdor ne delati, naj tudi ne je. In ko bo narod sedel k mizi svojega prijatelja, bo prav kmalu uvidel, da bodo hoteli delati največjo silo in drenj prav tisti, ki vseh teh dobrot niso zaslužili. Ne bo po nobeni postavi nepošteno, če bo vse te nedolžne obraze, da mu bo dvignjena roka omahnila. Udaril pa bo kljub temu, čeprav bo sto izgovorov, katere vse moramo strniti v enega samega: ne čutim se krivega, čemu me podiš?

Da, ta "ne čutim se krivega" je treba odpraviti in vsem tem ljudem, ki imajo polna usta tako jalovih izgovorov, je treba danes in ne jutri dopovedati, da so veliki grešniki in krivci, ker ne delajo, ker so lenuhi. Premalo povemo, ko trdimo, da nam je okupator in izdajalec pustil samo kup razvalin, sledove štiriletnega gorja in trpljenja. Ne! Zapustil nam je tudi kup lenuhov in ti so zadnji preostanek njegove ohole moči in živinske surovosti. In potrebnejše in koristnejše je, rešiti prej to vprašanje kot pozidati porušeno hišo ali vas, čeprav nam teče jesenski dež na glavah ali za vrat. Hudobni ljudje so to, tisti, ki so vzrok draginje, tisti, ki povzročajo, da manjka toliko prepotrebni reči: tisti so to, ki jih je fašizem pustil za seme svoje še enkratne rasti.

Ko je začela padati roka narodne pravice po ljudeh, ki so mislili lenobo in s svojimi posestvi in trgovinami služili okupatorja, pač ni premišljevala, ali je padla po visoki ali ugodni osebnosti nakdanje gnile, bolne družbe. Narod danes dobro ve, da mu nihče od teh lenuhov ni nikdar priskočil na pomoč. Kaj je imel slovenski narod od vseh graščin, graščakov, bank, zavarovalnic itd. in navsezadnje od bogate cerkvene posesti v Gornjem gradu, Jelovici in Podkljuki? Nič drugega kakor da so se vsi najtežji uri, ki jo je preživljal narod, spajdašili in s svojimi sredstvi služili najhujšemu slovenskemu krvniku vseh časov—fašizmu. To drži in se ne da ovreči. Ne bo delal narod: kriv si zato, ker si bogat, temveč, kriv si, ker si se vezal z narodnimi sovražniki in si jim dal na razpolago svoje bogastvo.

Čas nosi s seboj tudi pozabo. In danes je slovenski narod na poti, da pozabi stvari, ki jih ne sme. Ne sme pozabiti svojih lastnih izdajalcev, čeprav se marsikje že sliši: "Odpustimo, pa je, saj je tudi Kristus." Seveda je, a je odpustanje utemeljeval: "saj ne vedo, kaj delajo." Teja ne moremo trditi o naših izdajalcih, o vseh tistih, ki so podpirali in hoteli ohraniti fašistično suženjstvo na naših tleh. Neverni Judje pač niso vedeli, da križajo Kristusa, narodni izdajalci pa prav dobro vedo, kaj delajo.

Vemo in priznamo, da je v velikosti krivde vseh teh izdajalcev neka gotova lestvica in razlika, da sta Rupnik ali Rožman več grešila kakor domobranec—bolničar. Prav tako narod dobro razlikuje, da je novopečeni ubežni kaplanski gorečnejši, ki je, tako naučen, videl za vsakim grmom boljševisko nevarnost, —nedolžno jagnje v primeri s svojimi težjimi in starejšimi sobratji. Prav zato danes narod ne more dejati: pridite nazaj prav vsi, enakopravni in enake časti vredni. Narod je pameten, živ in si zato ne želi nesmiselno in kratkovidno svoje zopetne življenske nevarnosti. Narod odpušča, iskrene so njegove amnestije, vso pravico pa ima, odpustiti koliko, kaj in komu.

Dan z dnem človek lahko poslušati: Naš ni prav nič kriv. In tako miselnost razume pri ženi, materi, sinu ali hčeri. A ta danes se neizprošno drži vseh tistih časov, ob katerih se človek upravičeno vpraša, kako so vse te žene, matere, sinovi ali hčere mislile takrat, ko je eden od teh, ki danes "ni nič kriv," odhajal v nemake cape obleden v ofenzive proti lastnemu slovenskemu človeku.

Še so danes ljudje, ki jim pravičnost narodnih sodišč ni všeč in ki namerno ali nenamerno, vsekakor pa neopravičeno, opetajo z jezikom, da so sodbe prestroge, krivične, nezaslužene. Priznati je treba, da je še marsikdo na svobodi, ki je nikakor ne zasluži, vendar pa vsi napori in nesebično delo velikega dela Slovencev le pregovorno kaže, da je pri nas že zavidanja vredna resnična svoboda, ki jasno vodi še v boljše in lepše dni. (Slovenski Poročevalec, 12. sept. 1945.)

—SANS.

Dr. Mirko Pokorn

Dne 13. septembra 1945 je bil v Ljubljani pogreb dr. Mirka Pokorna, partizanskega zdravnika, ki je padel pred tremi leti kot žrtve italijanskih imperialističnih morilcev.

Čemu predaprilek Jugoslavije je pribežal pred Nemci iz Kranje v tako imenovano Ljubljansko pokrajino. Težka je bila ta pot. Izgubil je skoraj vse in skrbeli je moral za številno družino. Nastanil se je v Dobrem polju, kjer se je takoj povezal s partizanskim sobranjem ter začel z vso družino sodelovati v borbi proti okupatorju. Pogumno so vzdrževali zvezo, prenašali gradivo za partizane in jih zdravili. Pred italijanskimi fašističnimi rablji so se je umaknil v osvobodjene Struge. Nato v Stari log.

Augusta, pred tremi leti, je pribremela čez osvobodjeno ozemlje italijanska ofenziva. Vso družino, razen žene, so mu zajeli okupatorji in odgnali uboge otroke v internacijo. Z ženo sta se skrivala okrog Kuncča, nato sta se naselila v Šumberku.

Ženo in njena je skrbelo, kaj je z otročki. Nobene vesti ni sta imela o njih. Vendar ništa postala malodušna. Vedela sta, da veliki cilji zahtevajo velike žrtve. Hudo je, če starši objokujejo otroke. Toda, če tudi to mora biti, naj bo. Vedela sta, da pot našega naroda gre naprej do svobode, četudi to pot tlakujemo s svojo krvjo.

Še vedno jima je bila prva misel pomagati partizanom. Dne 13. septembra l. 1942, dan preden je mislil nastopiti službo v vojski, je dr. Pokorn šel zdraviti partizane Jurčetove čete. Bili so v bližini vasice Rdeči kamen.

Italijanska vojska se je prav tisti dan zagnala v napad na partizanski bolnišnico. Večina težkih ranjenecov se je rešila, dva najtežja pa so zločinski ubili in bolnišnico požgali. V bližini Rdečega kamna so ubili tudi dr. Pokorna in se nato še podpirali na puste in okajene ruševine zidov vasice.

Italijanski imperialistični slovinci so šli z Rdečega kamna. Zapodili smo jih iz naše prelepe Slovenije.

Dragega Pokorna pa so čez tri leta svobodni ljudje pokolihi v svobodno zemljo, za katere osvoboditev je žrtvoval svoje življenje. (Po Slovenskem poročevalcu, 13. septembra.)

—SANS.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

se še danes ljudstva ne zdramijo in narodi se že pripravljajo za tretjo svetovno vojno. Dejal sem, da se pripravljajo narodi za tretjo svetovno vojno, toda s temi mislimi reči, da oni, ki so si zopet napolnili debele kipe z dobički na račun človeške krvi. Te vrage bi bilo treba poslati v vojno in se naj sami bjejo med seboj. Sedaj pa še groze z atomsko bombo. Ali niso prisnojeni? Če bi bili pri zdravi pameti, bi dejali, da je vojne konec za zmiraj in poslali vojstvo domov.

Anton Hren.

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman

Spisal
dr. Ivan Tavčar

(Nadaljevanje)

Morala ga je vzeti v naročje. Tesno ga je zavela v odevico in konjička mu je dala v roke.

Odleglo mu je menda, ker je sestra čula, kako je priganjal konjička, da naj hitreje vozi. Tudi se ji je zdelo, da je pel pesem o betlehemskih pastirčkih, katere sta se bila o Božiču naučila. Potem se je nekaj zviljal, ko ga je tesno objemala s roko. Navsezadnje pa sta oba zapala. Po rdečih oblakih sta se zibala, kakor dve lahki ptici sta se nosila pod sinjim nebom!

Ko je Topolščakova mati prišla s trga, je slo-nela na dečkovi postelji hči Marička v nezave-sti. Otrče v njenem naročju je bilo mrtvo, a trda ročica je pritiskala k prsim trinožnega, z rdečimi lisami prevlečenega konjička!

Ob fantičevem pogrebu je bilo tudi dekile na smrt bolno. Za hudo pljučnico je ležala in vročina jo je kuhala, da je bil pravi čudež, da ni umrla. Ker je bila Marička močna in krépká, je bolezen prestala. Pa je bila podobna poho-jeni roži in do prejšnje čilosti se ni mogla več opomoči. Niti delati ni mogla, po dnevi je la-zila od cerkve do cerkve, noči pa je prejkala in spati ni mogla. Vlačila se je okrog škofije in kopirnela je, da bi vsaj enkrat še videla nje-ga, katerega je v duhu neprestano imela pred sabo in ki jo je spremljal v sanjah. Pa niti en-krat ni prišel iz škofijskega dvorca, in vselej, kadar je čakala, je čakala brezuspešno. Vprašati si ni upala, ker je menila, da vsak človek ve o njeni sramoti.

Prišla je velikonočna sobota. Ob štirih popol-dne se je v Šentkivlju obhajalo vstajenje. Bilo je ugodno in gorko vreme. Ker se je vedelo, da se vladarji udeležijo izprezdeva, se je na Mest-nem trgu trlo množic. Od cerkve do sredi Mest-nega trga, potem pa ob mestni hiši proti cerkvi je bila proga, po kateri se je izpred premikal, pregnjena s škriatkom. Na vsakih dvajset ko-rakov pa je stal vojak, ki je prezentiral, kadar je prišlo Najsvetejše mimo. Pri vodnjaku vrhu stopnic si je med drugimi izbral svoje mesto Miklavž Čeljustnik, da bi vse videl in da bi mu niti najmanjše ne odšlo. Za njim se je skrivala Topolščakova Marička. Že ob polštirih je prišla, ker je mislila, da bo vsaj pri tej priliki videla belega generala.

"Ljudje božji," je izpregovoril Čeljustnik-Škile, "to bo procesija! Take še nisimo videli!"

"A misliš, da bo kaj generalov?" je vprašala Topolščakova.

"Generalov," se je zasmel Škile, "kot gnoja! Kaj pa misliš, da je general v teh dneh, ko ima-mo cesarjev in kraljev na ostajanje?"

Ko mu ni odgovorila, se je obrnil proti nji: "Kdo pa si, ki tako neumno vprašuješ?"

Spoznal jo je: "Ježeš, Topolščakova iz Kravje doline!"

Nato jo je z nekakim strokovnjakim pogle-dom premeril od nog do glave ter je s tem po-gledom običal na bledem njenem obrazu.

"Marička," je izpregovoril počasi, "ti si se izpremenila!"

Kri ji je zalila lice: "Tiho bodi, tiho!"

Škile je nekaj žvižgjal predse: "Se nisi nekaj močila s tistim debelim Smoletovim hlapcem?"

Jezno je odgovorila: "Če bi se tudi bila, kaj tebi mar?"

A Škile ni odnehal: "Pa se nista kaj izpozabi-la? Kaj prezgodaj začela? He, Marička?"

Občinstvo se je že smejal. Dekle je menilo, da se mora v zemljo vdreti. Zastokala je: "Se-ma šemasta!"

Čeljustnik bi jo bil še dalje mučil, da ni tedaj zadonel veliki zvon iz šenkliavskega stolpa. Zapel je turški boben, godba se oglasila, vmes so cingljali mali zvončki; nad vse pa se je ulegel prijetni duh kadila. Občinstvo je strmelo: to-liko bleška ni bilo še nikdar pri velikonočni procesiji ljubljanski. Ponižnega Boga je nosil škof Avguštin, ki je kar omahoval pod težo zlatega pluviala. Takoj za nebom se je kazal dvor s svojo veliko oholostjo. Ožji dvor s ce-sarjem in cesarico se je še nekako pobožno ve-del. Vse drugo—rdečih hlač, z zlato obrobljenih frakov, trikotnih klobukov in drugega takega se kar preštetni ni moglo!—paje predaja-lo zijala, iztegovalo vratove od okna do okna, kjer so stale mlade ljubljanske gospodične, ter se vedlo s tisto nesramnostjo ali recimo—ne-spodobnostjo, katero še dandanes lahko opazu-ješ pri dunajskih cerkvenih izprevedih, ki se jih udeležuje dvor s svojimi spremstvom.

Pri procesiji je bil tudi ruski car, ki je hotel s tem posebno počastiti svojega avstrijskega zaveznika. Udeleževal se je nekako inkognito, to se pravi, oficijalno se o tem ni pisalo, in ru-skega vladarja udeležba se je z ozirom na nje-gove pravoslavne podložnike zamolčala.

Ravno pred vodnjakom se je izpred za ne-kaj časa ustavil. Takrat je Miklavž Čeljustnik-a njegova sosedja za obleko potegnila ter vprašala: "Miklavž, kdo je ta?"

Škile se je obrnil proti nji: "Kateri? Oni s plešo? Ta je naš!"

"Ne ta! Oni tik njega? Tisti beli general?"

"Tega boš pač poznala! Ta je ruski!"

"Ruski cesar?"

"Kdo pa drugi! A ni zal? Postaven človek je! Pravijo, da letajo za njim vse grofinje, kar jih je v Ljubljani.

Dekle je nekaj vzdihovalo. Izprehod se je dalje pomikal. Ko je bil dvor že odšel proti stolnici, je dekle zopet vprašalo: "Miklavž, a je oženjen?"

"Tak ne bo oženjen! Tak, ki je vsak dan kru-ha pijan!"

"Je že dolgo oženjen?"

"Kako si neumna, Marička! Tak je oženjen vsak dan in vsako noč! Enkrat s to, enkrat z ono! No, pa ima na Ruskem hudobno babnico, ki se vsak dan dere nad njim, tako da je še v Ljubljano s sabo ni hotel. Če ima kaj otrok, ne vem. Pa jih bo že imel, ker jih laže redi, kakor boš ti svojega!"

Škile je zopet žvižgjal. Od daleč so cingljali mali zvončki in prijetni duh kadila je še vedno polnil zrak. Marička je bleda kakor zid pobegnila od vodnjaka ter se izgubila v množici.

(Dalje prihodnjlj.)

Črtice in povesti

Spisal F. S. Flašgar

(Nadaljevanje)

Od veselja ni mogla drugače, da ga je nagovorila:

"Jutri greste."

"Ob osmih moramo biti v me-stu."

"Kako žalostno pojo na vasi, ali slišiš? Če je vse prav, to ni prav, da morate tudi taki na vojsko."

Ciril je gledal skozi okno in nič ni spregovoril.

"Kako mu je hudo," ga je s skrbjo opazovala mati.

Tedaj zavri pred vrati in pe-terto fantov stopi v hišo. Janče tudi.

"Alo, Ciril, kje tiš? Pojdi-mo!"

Janče ga je nagovoril, ki je bil v jezi z njim.

Ciril se je začudil in se je sil-no razveselil.

"Kajne, mati, nocoj moramo biti vsi skupaj?"

"I seveda," je po sili pritrčila mati, sin je pa vstal in odšel s tovariši v krčmo.

Drugi dan krog poldne je že krožila vest po občini: "Skoro vse so potrdili."

"Ciril ne vzdrži! Da, če bi mu vojska vzela telo—ali vzela mu bo srce in dušo."

Zato se ni več začudila in se ni razjokala, ko je prišel Ciril zvečer domov in je zagledala za klobukom krivce in za njimi be-li list—potrjencev.

Niti dva meseca nista pre-tekla do tistega dne, ko je bilo pisano, da je vpoklican. Cirilo-va mati se je skrčila v dve gu-bi. Z lic ji je ohlapno visela koža. Od dušne boli je ginila bolj nego od stradanja, ko ji Ci-iril ni izročil poslij ne vinarja več. Molčala je k vsemu do dneva slovesa. Takrat se je raz-tajalo njeno srce, objela ga je, pa takoj spustila roke ob živo-tu. Zazdelo se ji je, kot bi ob-jela mrliča.

Ozrla se je še enkrat skozi okno za njim. Krivci na klo-buko so trepetali v vetru, žito se je klanjalo po njivah, od da-leč so se razlegali tenki vriski mladeničev.

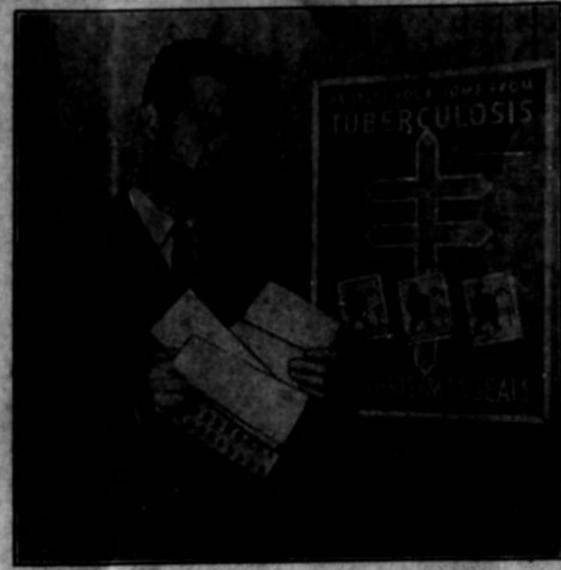
PISARNA

Ko sem še jezdil na dedovem kolenu in se je on preko moje skuštrane glave razgovarjal z očaki-sosedi, me je vselej skrivnostno spreletelo, kadarkoli sem slišal med pogovorom besedo "kancija." Tuja, daljna, prav-

ljčna dežela mi je bila. Toda ded je umrl, z dedom je umrla kancija, nov rod je prirasel in z njim vred se je rodila "pisar-na." Sam Bog ve, kaj sem jo takoj ob njenem rojstvu zasovražil? Ali zato, ker se nisem nobenega rokodelstva tako sla-bo izučil kot pisanja? Kosil sem, da mi ni bil zlepa kdo kos, sedemleten deček sem sešil na roke reženj dolge hodnične spodnje hlače in zaslužil deset krajcarjev (en krajcar je bil za gumbvrtavko, en krajcar za su-kanec), krave sem pasel tako zvesto, da kljub strminam in nevihtam nisem izgubil niti naj-bolj nebogljenega telička, in vendar so zavrgli vse te moje talente in me siloma spravili v šolo—pisat. Ko sem očetu vo-ščil srečo za god iz prve latin-ske šole in oče kljub naočnikom in kljub temu, da je znal nem-ško, ni mogel prebrati mojega pisma in sem konec leta prin-esel domov izpričevalo, ki smo trojka, vsi ti sijajni dokazi niso prav nič zalegli in vnovič so me gnali v rokodelstvo "pisanja."

Sodim, da se kar nič ne mo-tim, če sem tega prepričanja, da je odtod pognala kal sovra-štva do "pisarne." Ko je pa na svetu življenje tako urjeno, da se ti vselej naprti to, česar ne maraš in česar se bojiš, zato je tudi mene pravično življenje posadilo v pisarno. Tu se je pa razbohotila ona mladostna kal zamrže v trnjevo rožo. Po pra-vice. Le pomislite, da je res. Ako imam prijatelja, ki ga na ulici pozdravljam kot brata, pa

Aids Seal Sale

Fred MacMurray makes a special appeal for the 39th Annual Christmas Seal Sale of the tuberculosis associations in a movie short now being shown in theatres throughout the country. The film was produced through the cooperation of the War Activities Committee of the Motion Picture Industry and Universal Pictures Company, Inc.

ta bratec sedi v pisarni in mo-ram do njega, si gotovo deset-krat po nepotrebnem odgrnem podplate pred vrati in ves plah stopim do njegove mize. In če v pisarni ne sedi "bratce," ampak višjih pisarnarjev kdo, ki ima v rokah hlebec, ki se mu pravi oblast in po mili volji re-že od tega hleba težke kose in lačne drobtine, tedaj je vstop v tako pisarno naravnost muka.

(Dalje prihodnjlj.)

FARMA NA PRODAJ
LEPA PRILIKA ZA ROJAKE
kateri se želijo nastaniti v solnčni Floridi, na prodaj je dva akra zemlje, 6 sobna hiša, kopalnica, električna pumpa, lov na divjačino in ribolov blizu morja. Ženska sama ne morem opravljati dela. Ne zamudite te prilike. Za pojasnila pišite na naslov:
JOSEPHINE CYPRO,
R. F. D. 1—Box
New Smyrna Beach, Fla.
—(Adv.)

OPERATORS
Pocket makers on good custom cloaks - Steady work - Good pay
Apply
JOHN HARPER & CO.
222 W. Monroe

WOMAN as FINISHER
Custom pants - All around work. Good wages - Good working conditions - Steady work.—Apply
J. MICELI & SONS
329 W. Monroe St.
Dearborn 1246 8th floor

GIRLS—WOMEN
LIGHT FACTORY WORK
Steady—Chance for advancement Two shifts: From 4 to 12 midnight and from midnight to 8 A. M.
St. Clair Specialty Mfg. Co.
180 E. ILLINOIS STREET

Keep posted on winter road and weather conditions. A safe driver is always aware of his limitations and has chains and other equipment necessary to get through safely and on time.

Razni mali oglasi
GIRLS
Light Factory Work
Excellent working conditions
TUMBLE TOGS
2454 N. Sacramento
ORDER FILLERS
Company Cafeteria
Merchandise at wholesale
BUTLER BROS.
426 W. Randolph

AUTO WANTED
Moving out of town
Desperate need for a good car
Pay very high price
VINCENNES 3901

MEN
NEEDED
FOR 1ST AND 2ND SHIFTS
Hourly rate 80c plus 5c per hour
—2nd Shift Premium
No Experience necessary—
We Train You
Plenty of overtime
APPLY NOW
UNITED WALLPAPER CO., Inc.
3330 FILLMORE ST.
Nevada 7800

GIRLS
For
LIGHT ASSEMBLY WORK
COIL WINDING
WIRING and SOLDERING
Experience not necessary
We will teach you—
Good pay
Free Insurance and Hospitalization
Apply

D X RADIO PRODUCTS CO.
1200 N. CLAREMONT AVE.

MAN
For Mechanical Work
Good working conditions
LAWRENCE and CLARK ST.
neighborhood
Call
Ardmore 2249

Čudovito je za HRBTOBOL
Za prijetno olajšanje podkužite fasti, moderni in pre-kušeni način, ki pomaga pri naved-nem bolečinu. Samo porabite en Johnsonov BACK PLASTER.
Za prijetno olajšanje podkužite fasti, moderni in pre-kušeni način, ki pomaga pri naved-nem bolečinu. Samo porabite en Johnsonov BACK PLASTER.
Za prijetno olajšanje podkužite fasti, moderni in pre-kušeni način, ki pomaga pri naved-nem bolečinu. Samo porabite en Johnsonov BACK PLASTER.

Razni mali oglasi
DESIGNER—ENGINEER
experienced on sheet metal cabinets also **TOOL & DIE MAKERS** on medium work; needn't be highly skilled; excellent working conditions Steady employment **LENNOX MFG. CO., 5000 S. Halsted St.**
'EXPERIENCED
GLOVE OPERATORS
To work on gloves - Steady work Vacation and Insurance
GRAND GLOVE CO.
1733 Milwaukee Avenue

MEN FOR FACTORY WORK
To run machines
Experience necessary
Good pay - Steady employment
MUTUAL MFG. CO.
120 No. Green St.

GIRLS WANTED
as salesladies
in Bakery
PARK SIDE BAKERY
5724 N. Elston Ave.

WOMAN
FOR GENERAL HOUSEWORK AND COOKING
Stay. \$25 per week
Call
DORCHESTER 5820

TOOL & DIE MAKERS
TOP MEN
TOP WAGES
WM. D. GIBSON CO.
(DIV.)
1800 Clybourn Avenue

DRAFTSMEN
(Must be experienced)
TOP WAGES
Henry Pratt & Co.
2222 SO. HALSTED
Canal 8400
All ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

MACHINE OPERATORS - ASSEMBLY LINE OPERATORS
LABORERS
MANUFACTURING STEEL CONTAINERS
Apply—Employment Office, between 9 & 4 Monday thru Friday
INLAND STEEL CONTAINER CO.
6532 SO. MENARD AVE.

WOMEN /
BENCH SORTING—1ST AND 2ND SHIFTS
10% BONUS FOR NIGHT WORK
PERMANENT JOB • PLEASANT WORKING CONDITIONS
PHEOLL MFG. CO.
5700 W. ROOSEVELT RD.

Kadar seelite dobre raznovrstne pišče, oglašite se pri:
METROPOLITAN LIQUOR CO., INC.
Exclusive Distributors for SCHENLEY and MAJOR BRANDS
EDWIN L. TOSCH, 6609 Milwaukee Ave.—Bluemound 8001
Phone Daly 1812 • e 325-335 E. Erie St., Milwaukee 1, Wis.

MEN
URGENTLY NEEDED
DIE MAKERS
Several expert Die Makers thoroughly familiar with high grade progressive type tools.

MACHINISTS
High grade machinists, capable of constructing new machinery, overhauling and rebuilding machines such as Auto-Screw, Milling, Lathes, and Grinders.

ENGINE LATHE OPERATORS
Tool room experience and able to work to close tolerances on moulding dies, form tools, work gages, and etc. Understanding of intricate assembly blueprints essential.

MILLING MACHINE OPERATORS
For tool room work. Must be able to maintain close tolerances on ligs and fixtures, punches and dies, moulding die and die cast die details.

SURFACE GRINDER OPERATORS
Precision surface grinder operators, capable of grinding intricate forms on split dies, gages, and form tools to a close tolerance from tool drawings. Must have a working knowledge of shop trigonometry and use of precision measuring equipment.

CYLINDRICAL GRINDER OPERATORS
Highly experienced precision cylindrical grinder operators internal and external, capable of grinding high grade form tools, dies and gages to close tolerance. Familiar with intricate blueprints.

DIE CAST AND MOULDING DIE MAKERS
Qualified to do expert moulding dies and die cast work of the highest caliber. Experience is of the utmost importance.

Razni mali oglasi
GIRLS
LIGHT ASSEMBLY WORK
GOOD PAY
COMFORTABLE WORKING CONDITIONS
MANY COMPANY BENEFITS
Nappons Laboratories
433 EAST ERIE STREET

WOMEN
ASSEMBLERS
Starting Rate 60c Per Hour
SOLDERERS
Starting Rate 65c Per Hour
PERMANENT JOBS
OVERTIME AVAILABLE
D. Gottlieb & Co.
1140 N. KOSTNER

ŽENSKE
ki ste bile uposlene v volni industriji
Ali gledate za delo?
TELEFON KOMPANIJA RABI
HIŠNICE
(JANITRESSES)
Ženske za čiščenje v vseh delih mesta
od 5:30 pop. do 12. ure ponoči
Rabimo tudi
POMAGALKE V JEDILNICI
Oglasite se v uposlovalnem uradu za ženske
ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY
v prtiličju
309 W. Washington St.
CHICAGO

WOMEN
All ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

MEN
URGENTLY NEEDED
DIE MAKERS
Several expert Die Makers thoroughly familiar with high grade progressive type tools.

MACHINISTS
High grade machinists, capable of constructing new machinery, overhauling and rebuilding machines such as Auto-Screw, Milling, Lathes, and Grinders.

ENGINE LATHE OPERATORS
Tool room experience and able to work to close tolerances on moulding dies, form tools, work gages, and etc. Understanding of intricate assembly blueprints essential.

MILLING MACHINE OPERATORS
For tool room work. Must be able to maintain close tolerances on ligs and fixtures, punches and dies, moulding die and die cast die details.

SURFACE GRINDER OPERATORS
Precision surface grinder operators, capable of grinding intricate forms on split dies, gages, and form tools to a close tolerance from tool drawings. Must have a working knowledge of shop trigonometry and use of precision measuring equipment.

CYLINDRICAL GRINDER OPERATORS
Highly experienced precision cylindrical grinder operators internal and external, capable of grinding high grade form tools, dies and gages to close tolerance. Familiar with intricate blueprints.

DIE CAST AND MOULDING DIE MAKERS
Qualified to do expert moulding dies and die cast work of the highest caliber. Experience is of the utmost importance.

WESTERN ELECTRIC
23RD PLACE & CICERO AVENUE